

LOU  
ANDREAS-  
SALOMÉ  
*Fenička*



ÇEVİRİ: ANIL ALACAOĞLU

♥ can  
modern



LOU ANDREAS-SALOMÉ

FENİÇKA

Can Modern

*Fenička*, Lou Andreas-Salomé

Almanca aslından çeviren: Anıl Alacaoğlu

*Fenitschka*

İlk (bu çeviride kaynak alınan) basım: JG Cotta, Stuttgart 1898

© 2024, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: Ağustos 2024, İstanbul

Bu kitabın 1. baskısı 5 000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Şirin Etik

Düzeltili: Melis Oflas

Mizanpaj: Atahan Sıralar

Sanat yönetmeni ve kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative ([www.lom.com.tr](http://www.lom.com.tr))

Baskı ve cilt: Melisa Matbaacılık Yayıncılık San ve Dış Tic. Ltd.

Maltepe Mah. Davutpaşa Çiftelavuzlar Sk. No:16 Acar San. Sit.

Zeytinburnu, İstanbul

Sertifika No: 45099

ISBN 978-975-07-6397-7

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25 Sarıyer/İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

[canyayinlari.com](http://canyayinlari.com)

[yayinevi@canyayinlari.com](mailto:yayinevi@canyayinlari.com)

Sertifika No: 43514

LOU ANDREAS-SALOMÉ  
FENİÇKA

UZUN ÖYKÜ

Almanca aslından çeviren

Anıl Alacaoğlu

♥can

Lou Andreas-Salomé'in Can Yayınları'ndaki diğler kitabı:

*Arayışlar*, 2024

LOU ANDREAS-SALOMÉ, 1861'de St. Petersburg'da doğdu. Fransız Huguenot kökenli bir Rus subayının kızıydı. Zürih Üniversitesi'nde teoloji eğitimi aldı. 1882'de Friedrich Nietzsche'nin evlilik teklifini reddetti. 1887'de Göttingen Üniversitesi'nde profesörlük yapan dil bilimci Friedrich C. Andreas'la evlendi. 19. yüzyıl başı Orta Avrupa'sının kültürel ve entelektüel yaşamında ünlü bir figür olarak boy göstermeye başladı. 1897'de kendisinden 14 yaş küçük şair Rainer Maria Rilke'yle tanıştı ve onun yaşamındaki biçimlendirici etkenlerden birine dönüştü. Viyana psikanalist çevresiyle iyi ilişkiler kurdu ve Sigmund Freud'un hem arkadaşı hem öğrencisi oldu. İlk psikanalistlerden ve kadın cinselliği hakkında psikanalitik olarak yazan ilk kadınlardan biriydi. Kadın özgürleşmesi hakkında yazmış olsa da, Almanya'da giderek büyüyen kadın hareketinde yer almadı. 1937'de, Göttingen'de öldü.

ANIL ALACAOĞLU, 1989'da Akhisar'da doğdu. Ege Üniversitesi'nde Alman Dili ve Edebiyatı öğrenimi gördü. 2009'da ilk kitabı *Üçüncü Sınıf Kadın*, 2021'de öykü kitabı *Başka Yasalar* yayımlandı. Alacaoğlu bugüne dek Michael Ende, E.T.A. Hoffmann, Gustav Meyrink, Stefan Zweig, Joseph Roth, Frank Schätzing, Andrzej Sapkowski, Bodo Kirchhoff, Sibylle Berg, Sebastian Fitzek ve Elfriede Jelinek gibi yazarlardan çeviriler yaptı.





Aylardan Eylülüdü, Paris'te yaşamın en durgun olduğu zaman. Üst tabaka, deniz kenarındaki tatil beldelerindeydi, yabancılar da boğucu sıcaklar yüzünden akın akın kaçmıştı. Yine de bunaltıcı akşamlarda bulvarlardaki kalabalığın, başka herhangi bir şehrin yüksek sezonundan geri kalır yanı yoktu.

Max Werner, gece yarısından sonra St. Michel Bulvarı'nda yürürken tanıdığı ailelerden oluşan küçük bir grupla karşılaştı. Buraya gezmeye gelen arkadaşlarıyla tiyatroya gitmişlerdi, bu beyler ve hanımlara şimdi biraz da "Paris'in gece hayatı" nı göstermek istiyorlardı, yani önce Quartier Latin'e özgü gece kafelerinden birine gidecek, sonra da gün ağarırken, şehrin henüz uykuda olduğu, pazarcıların köylerinden getirdikleri malları tezgâhlara yerleştirip ıssız meydanı canlandırdığı saatlerde, halde yaşanan ilginç koşuşturmayı izleyeceklerdi.

Hanımlar bir süre tereddüt edip kararsız kaldıktan sonra, o saatte mahallenin hafifmeşrep kızları ve öğrenci erkekleriyle çoktan dolmuş olan Café d'Harcourt'da karar kıldılar ve dışarıya, ardına dek açılmış ışıl ışıl pencere-lerin dibinde kaldırılma atılmış, yoldan gelip geçenlerin arasında kalan küçük mermer masaların birkaçını doldurdular.

Max Werner, ilk kez gördüğü genç bir Rus kızının yanına düştü – tanıştırılırken kulağına uzun gelen adını tam anlayamamıştı, ancak diğerleri kıza kısaca “Fenya” ya da “Feniçka” diye hitap ediyordu. Kız, ortalama ölçülerde ve hiç dikkat çekmeyen bedenini –Paris stiline hiç uygun olmayan– neredeyse tuhaf bir şekilde saran, ama herhalde Zürihli öğrenciler arasında rağbet gören rahibe kıyafeti gibi siyah elbisesiyle ilk başta genç adamın üzerinde pek bir etki bırakmamıştı. Max Werner’in kızı yakından incelemesinin tek nedeni, içindeki erkeğin değilse de insanın esasen tüm kadınlarla biraz olsun ilgileniyor olmasıydı, doktorasını bir yıl önce tamamlamıştı ve –şimdilik gözüne arzu edilesi bir gelecek gibi görünmese de– bir gün kürsüye geçip ders vermeden önce, gerçek dünyada uygulamalı psikoloji öğrenmek için yanıp tutuşuyordu.

Fenya’da dikkatini çeken sadece, her nesneye kendine özgü bir açıklık ve berraklıkla –insanlara da birer nesneymiş gibi– bakan zeki, kahverengi gözleri, ayrıca Slav hatları ve küçük burnu oldu: Bu, Max Werner’in en sevdiği burun tipi idi, çünkü insana öpülecek bolca yer bırakıyordu ki burun dediğin şüphesiz böyle olmalıydı.

Ama çalışmaktan adeta rengi atmış, zihinsel yorulmuşluğa delalet eden bu yüzün hiç de öpülmek ister gibi bir hali yoktu.

Başta birbirleriyle pek konuşmamışlardı çünkü mekânın iç kısmında, dibinde oturdukları pencerenin diğer yanında, herkesin dikkatini çeken heyecanlı bir sahne yaşanıyordu. İçerideki masada iki çift vardı ve takılmalar, şakalaşmalarla başlayan sohbetleri korkunç bir kavgayla son bulmuştu.

Sonunda iki kızdan biri –pek güzel olmadığı ve yaşı biraz geçkin olduğu halde sarsılmaz bir Parisli işvesi vardı– diğer çift tarafından çirkin bir hakaret yağmuruna

tutuldu, üstelik kendi kavalyesi ona ufacak bir destekte bile bulunmadı. Bilakis, her yeni saldırıda diğer ikisinin acımasız kahkahalarına neşeyle katılıyordu, bu kahkahalar çok geçmeden komşu masalara da sıçradı, galeyana gelmiş, çakırkeyif erkeklerin yanı sıra, aşağılanan kızın süslü püslü hemcinsleri de rakiplerinin zarar görmesinden duydukları gürültülü sevinçle işin alayındaydı.

Kaba sesler, içerideki tütün dumanıyla, insan, gaz lambası ve içki kokusuyla ağırlaşmış boğucu havasından, tamamen sessizliğe bürünmüş dışarıdaki masalara kadar ulaşıyordu. Hanımların yüzlerinde açıkça acıma, tiksinti, öfke ve böyle bir duruma tanık olmaktan duydukları utanç görülüyordu, içlerinden biri endişeyle, eşarbını biraz daha sıktı. Ama hiç kimse gördükleri karşısında Fenya kadar afallamamıştı.

Fenya, etrafta olanlara en başından beri nesnel bir ilgiyle bakmış, gözüne takılan her ayrıntıyı büyük bir tarafsızlıkla incelemişti. Ama şimdi o kızla yoğun bir duygudaşlık hissettiği her halinden belliydi, sonunda –belli ki elinde olmadan, daha fazla kayıtsız kalmaya dayanamayarak– yavaşça yerinden kalktı, müdahale etmesi ya da durmalarını emretmesi gerekiyormuş gibi bir elini gürültücü kalabalığa doğru uzattı. Aynı anda bu istemsiz hareketinin farkına vardı, kendini tuttu, yüzü pençe pençe kızardı, bir anda son derece sevimli, çocuksu, biraz da çaresiz göründü.

Orada öylece dururken, çaresizlik ve terk edilmişlikle ağlamaya başlayan kızla göz göze geldi, kızın gözlelerinden akan iri iri yaşlar makyajlı, kızarmış yanaklarından süzülüyor, dudakları kasılırcasına kıvrılıyordu. Fenya'yla garip bir şekilde uzun uzun bakıştıktan sonra, ağlayan yüzün ifadesi değişti, Fenya'nın gözlelerinden bir yardım, bir şefkat, bir destek, bu ezilmiş yaratığın yalnızlığını ortadan kaldıran bir şey yayılıyordu sanki. Kızın

yüzündeki değişim masadan apaçık görülebiliyordu çünkü masanın hemen hemen tam karşısında, pencerenin kenarında oturuyordu. Bir minnet, hayret, tefekkür – çevresindekilerin gürültüsüne ve hakaretlerine karşı bir anlık sağırılık gözyaşlarını dindirmeye yetti, yanındaki çiftin gitmek üzere masadan kalktığına, kavalyesinin de duvardaki kancadan, yıpranmış silindir şapkasını aldığına dikkat bile etmedi.

Derken adam, kızı dirseğiyle hoyratça dürtüp acele etmesini istedi.

Kız başını iki yana sallayarak Paris argosuyla birkaç şey söyledi, söyledikleri uzaktan tam anlaşılmıyordu ama hareketlerindeki küçümseme ve reddediş son derece barizdi. Adam afallayıp kalınca yeni bir kahkaha tufanı patlak verdi. Ancak kahkahalar bu kez sert kayaya çarpan ve kızgın bir ifadeyle mekândan ayrılan erkeğe yöneltti.

Kız, eski püskü ipek pelerinini sandalyenin arkalığından alıp omzuna attı, bir yandan da gururlu ve ışıltılı gözlerle, olduğu yerde hareketsiz duran Fenya'ya, etrafındaki eşarplara sarınmış hanımların, rengârenk giyinmiş, gülen genç kızların ortasında şaşılacak derecede ciddi ve duygulanmış görünen bu kadına baktı.

Hemen ardından, Fenya'nın himayesindeki kızın kapıdan çıktığını, masanın yanından geçip gideceği gibi o tarafa geldiğini gördüler. Ama o anda hiç beklenmedik bir şey oldu: Kız, Fenya'nın yanında durdu, bir şey diyeceği gibi dudaklarını araladı ve aniden, doğallığında büyüleyici bir zarafet olan istemsiz bir hareketle iki elini birden Fenya'ya uzattı.

Fenya, kendisine uzatılan elleri tutup içtenlikle sıkıttı. Herkes oturduğu yerden şaşkınlıkla, ilgiyle, eğlenerek ikisine bakarken, onlar birkaç saniyeliğine orada öylece durup iki kız kardeş gibi birbirlerine gülümsediler. Sonra

kız başını eğerek diğerlerine selam verdi ve hızla akıp giden insan selinin içinde gözden kayboldu.

Bu küçük dramaya güldüler, Fenya'nın "başarı"sıyla ilgili şakalar yaparak ona az takılmadılar. Fenya ise epey suskunlaşmıştı.

Hanımlardan biri, onun ciddi ifadesini yanlış yorumlayıp şöyle dedi:

"Evet *chérie*,<sup>1</sup> epey rahatsız edici, istenmeyen bir dostluk! Bu tuhaf şey, yolda bir yerde tekrar karşınıza çıkıp size samimiyetle selam vererek –ola ki yanınızdakileri de şaşırtarak– güzel bir günü berbat edebilir."

"Endişelenmenize gerek yok," diye hemen itiraz etti Max Werner, "eminim bu kız size rastlayacak olsa hiç selam vermeden yanınızdan geçip gider. Başka bir yerde olsa minnettarlığından peşinizi bırakmayabilirdi ama sizi zor duruma düşürecek bir şey yapmak Fransız kadınlar için hoş bir minnettarlık göstergesi değildir. Bu, Fransız inceliğidir, zaman içinde halkın tüm tabakalarına nüfuz etmiş ve onlara neredeyse içgüdüsel bir anlayış kazandırmış eski bir kültürün inceliği."

"Oysa onu tekrar görmeyi çok isterdim!" dedi Fenya usulca.

"Ne için?"

"Bilmiyorum. Ama beni az önce dehşete düşüren şey, bu kızların hem erkekler hem de hemcinsleri tarafından kaderlerine terk edildiği hissiydi, sanki düşman topraklarında yaşıyorlarmış gibi. Şu erkeklerin yüzlerindeki kadar alaycı bir küçümsemeyi daha önce hiç görmedim, aynı şekilde hemcinslerinin düştüğü durumdan sevinç duyan diğer kızların alaycı bakışlarını da. Üstelik bu burada, tabiri caizse kendi mekânında, kendisi gibi

1. (Fr.) Tatlım. (Ç.N.)



# Ufkumuzu genişleten, hayatta önümüzü açan, bizi özgürleştiren bir şey neden angarya olsun ki? Hayır, bu dünyada kurtuluşa benzer bir şey varsa o da zihinsel çalışmadır.

Fenička, kadınların üniversite eğitime kabul edilmeye başlandığı 19. yüzyılın sonlarında eğitim almak için Avrupa'ya giden, özgür düşünceli genç bir kadındır. Max Werner ise, eğitimi ve entelektüel açıdan erkeklerle eşit olduklarını düşünen kadınlardan hazzetmeyen genç bir psikologdur. İkili arasında, yakınlığın damgasını vurduğu ancak yine de geleneksel kadın ve erkek rollerinin kurallarıyla çatışan alışılmadık bir ilişki gelişir.

Erken modernizmin en farklı ve öncü kadın entelektüellerinden biri olan Andreas-Salomé'nin 1898 tarihli *Fenička*'sı, kendi yaşamını ve duygularını tanımlayan, böylece özgürleşmiş kadın varoluşunun yeni bir biçimini yansıtan dinamik bir kadın kahraman sunuyor.

#almanedebiyatı #kadınyazını #toplum #aile #aşk #cinsiyeteşitsizliği

